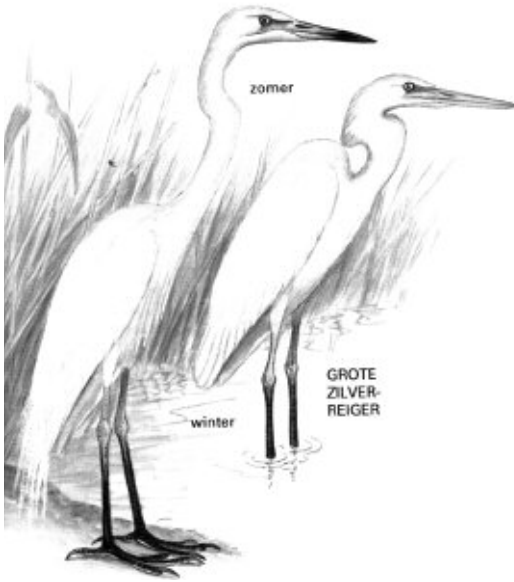

Natuur in de IJsseldelta

De grote zilverreiger

door Henk Dorgelo

Inleiding

In het voor- en in het najaar, maar ook in de winter, kun je langs de randmeren een grote, witte vogel zien. In eerste instantie denk je dan aan een lepelaar, die je in die contreien ook dikwijls kunt aantreffen. Maar bij nadere beschouwing blijkt het een reigerachtige te zijn in een smetteloos wit verenpak. De *grote zilverreiger*, want die is het, wordt de laatste jaren meer dan vroeger in onze omgeving gezien. Langs de randmeren, maar ook in de

sloten van het achterland. Is dat nu bijzonder, zo'n tropisch aandoende vogel in de buurt van Kampen?

Naam en kenmerken

De Latijnse naam van de grote zilverreiger is *Egretta alba*. De betekenis daarvan is: glansloos witte reiger met sierveren (aigrettes). Vanwege de zilverwitte kleur en omdat er ook nog een kleinere soort is, werd de officiële Nederlandse naam dus *grote zilverreiger*.

In grootte komt de grote zilverreiger overeen met de blauwe reiger. Hij meet van snavelpunt tot staarteinde zo'n 85-100 cm, hij is alleen slanker dan de blauwe en zijn poten en hals zijn wat langer. De *tibia* (bovenpoot, ook wel dij genoemd) en het bovenste deel van de *tarsus* (onderpoot) is geelachtig; de rest van de onderpoot en de tenen zijn donker van kleur. De snavel is het grootste deel van het jaar geel. In de broedtijd is de snavel echter zwart en zijn de schouderveren sterk verlengd.

De grote zilverreiger kan verward worden met de kleine zilverreiger, maar die is veel kleiner (55–65 cm), heeft het hele jaar door een zwarte snavel, zwarte poten met gele tenen en een sierlijke kuif. In de vlucht steken de poten van de grote zilverreiger veel verder buiten de staart uit dan bij de kleine zilverreiger. De grote reiger vliegt ook statiger met een langzamere vleugelslag.

Buiten de broedkolonies laten zilverreigers zich bijna niet horen. Bevinden ze zich in de kolonie, dan maken ze rauwe, reigerachtige geluiden.

Voedsel

De grote zilverreiger zoekt zijn voedsel zoals we dat ook gewend zijn van de blauwe reiger. Geduldig wachtend of langzaam wadend door het water van sloten, langs waterkanten van meren en op ondergelopen land, vangt hij vissen en waterinsecten, kikkers en padden; in drogere tijden vangt hij ook kleine reptielen en zoogdieren (muizen). Ook in het zoeken van voedsel onderscheidt hij zich van z'n kleinere broer, die veel actiever is en achter prooidieren aanjaagt; die kun je in ondiep water achter de vissen aan zien rennen.

Voorkomen

De grote zilverreiger komt in bijna de hele wereld voor, maar vooral op het zuidelijk halfrond, tot in Australië toe. In Europa is het een bedreigde vogelsoort, die evenals de kleine zilverreiger veel te lijden heeft gehad door vervolgingen in de tijd dat de verlengde schouderveren heel gewild waren in de mode-industrie. Ze werden vooral gebruikt om dameshoeden op te sieren. In 1902 werden op een Londense markt de veren aangevoerd van 200.000 (tweehonderdduizend!) zilverreigers. Er werd dus een ware slachting onder deze prachtige witte vogels aangericht, die ze nog steeds niet te boven zijn gekomen. In Engeland en Amerika werden in die tijd vogelbeschermingsorganisaties opgericht om de zilverreigers voor uitsterven te behoeden. Ook in Nederland werden protesten gehoord tegen deze vogelmoord. Gelukkig is de mode aan veranderingen onderhevig en werd ook het vangen van deze witte vogels verboden. Tegenwoordig hebben ze nogal te lijden van rietexploitatie en drooglegging van moerassen.

De grote zilverreiger broedt vooral in het Zuiden en Oosten van Europa. Letland en Nederland herbergen het meest noordelijke deel van de populatie.

In Nederland wordt de grote zilverreiger de laatste jaren steeds vaker gezien. Grote rietvelden vormen een ideaal biotoop; daarin wordt ook gebroed. In de jaren zeventig werd in ons land slechts één broedgeval vastgesteld, nl. in de Oostvaardersplassen. In de jaren tachtig kon niet met zekerheid een broedgeval worden vastgesteld. In de jaren negentig nam het aantal grote zilverreigers echter toe, zodat ook op een aantal andere plaatsen in ons land enkele paren tot broeden kwamen. In 2001 hebben in de Oostvaardersplassen zelfs 15 paren gebroed. Omdat de grote zilverreiger in Europa niet zo trekklustig is als z'n kleine broer, wordt hij ook 's winters wel gezien. Het aantal overwinteraars is gestegen van 20 medio jaren negentig tot meer dan 100 in 2000.

IJsseldelta

In het boek *Vogels in de IJsseldelta* komt maar één waarneming van de grote zilverreiger voor: één exemplaar werd tussen 24 december 1982 en 28 maart 1983 gezien op meerdere plaatsen langs de IJssel tussen Zalk en Kampen.

Maar in de IJsseldelta wordt de soort nu regelmatig aangetroffen. Van de regiocoördinator van SOVON (Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland) ontving ik een opgave van maximale aantallen van waargenomen grote zilverreigers in de laatste drie winterperiodes. In 1998/1999 werden er in de polder Oosterwolde zes exemplaren gezien, in het Drontermeer drie, en in het Vossemeer en in het Ketelmeer steeds niet meer dan één. In 1999/2000 werden er in het Drontermeer op een dag 10 exemplaren gezien en in de polder Oosterwolde op een andere dag 12. Ook werden er in die periode grote zilverreigers gezien in het Vossemeer, het Ketelmeer, Het Zwarte Meer en in de polder Dronthen. In de winterperiode van 2000/2001 werden de maximale aantallen gezien in november (17) en in december (14-19). Nu werden grote zilverreigers ook aangetroffen in de polder Mastenbroek en in Kamperveen.

In de zomer van 2001 werden er enkele grote zilverreigers waargenomen in het Zwarte Meer. Tot nu toe zijn er echter geen broedgevallen vastgesteld in de IJsseldelta. Misschien brengt 2002 ons die verrassing!

Tenslotte

Een verklaring voor het feit dat de grote zilverreiger in ons land geen dwaalgast meer is, maar een - in kleine aantallen voorkomende - regelma-

tige broedvogel is geworden, moet worden gezocht in de omstandigheid dat hij zich hier aan de rand van zijn verspreidingsgebied bevindt. Waar elders verstoring plaatsvindt door de rietcultuur, en moerassen worden ontgonnen, zijn hier nog moerassige gebieden, waar hij ongestoord kan broeden, en waar in zachte winters voedsel kan worden gevonden. Dat voorkomen aan de rand van zijn geografische verspreidingsgebied betekent ook dat de aantallen plotseling weer sterk kunnen verminderen en dat de ‘grote witte reiger met sierveren’ weer een dwaalgast kan worden in ons land. Wie weet wat er op ornithologisch gebied in de toekomst nog gebeurt in onze IJsseldelta!

Literatuur

- Arnoud B. van den Berg, Rob G. Bijlsma e.a., 1999, 2001:
Avifauna van Nederland, deel 1 en 2.
- Drs. L. Coomans de Ruiter e.a., 1947: *Beteekenis en Etymologie van de wetenschappelijke namen der Nederlandsche vogels*.
- R. Hudson en S. Cramp, 1975: *Bedreigde vogelsoorten in Europa*.
- SOVON, 1979: *Atlas van de Nederlandse Broedvogels*.
- SOVON, 1987: *Atlas van de Nederlandse Vogels*.
- K.H. Voous, 1992: *Moerasvogels van Europa*.